

Наталія Ротар

СИМВОЛІЧНІ РЕСУРСИ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ

У статті визначені особливості використання символічних ресурсів у межах чернівецького регіонального політичного режиму. На основі аналізу практики використання символічних ресурсів доведено, що функціонально вони застосовуються у площині ідентифікації/самоідентифікації режиму та у площині самопозиціонування в системі центр-периферійних відносин. Проте в смисловій структурі кожного з них закладені потенційні ризики функціонування режиму.

Ключові слова: *регіональний політичний режим, символічні ресурси режиму, Буковина, міжетнічна толерантність, європейськість.*

Nataliia Rotar. Symbolic resources Chernivtsi regional political regime.

The article defines the features of the use of symbolic resources within the Chernivtsi regional political regime. Based on the analysis of the use of symbolic resource it proved that functionally they are applied in the plane identification / identity in the plane mode and in self-positioning-system center peripheral relationship. However, a semantic structure of each potential mode of operation laid risks.

Keywords: *regional political regime, symbolic resources of regime, Bukovina, inter-ethnic tolerance, the European.*

Процеси децентралізації влади в Україні, які відбуваються сьогодні в її політичному просторі, актуалізують проблему, яка залишається за межами дискурсу реформи. Маємо на увазі, що будь-які спроби формування нової моделі співвідношення повноважень та відповідальності влади на місцевому рівні приречені на невдачу, якщо не буде змінено їх клановий характер. Одним з апробованих західними демократіями механізмів участі бізнес-структур у процесах регіональної та місцевої політики є політичні режими

локального чи регіонального рівнів, які сьогодні потребують предметного вивчення.

У політичній науці сформувалося достатньо варіативне методологічне поле дослідження символічних ресурсів політичних режимів. Зокрема, в рамках кратологічного підходу дискурс символічних ресурсів визначається як діяльність з виробництва та відтворення особливого різновиду владного ресурсу – символічного капіталу, який є продуктом стійкої системи комунікацій, що дозволяє відтворювати ситуацію взаємної довіри між її учасниками [1, р. 57]. Дискурс символічних ресурсів влади з позицій семіотичного підходу характеризується як динамічна активна знакова система, що формує спільне смислове поле у політичному комунікативному просторі [2, р. 73]. Формуючи смислове поле, публічний політичний дискурс фактично наповнює змістом ментальні структури у спільнотах різного масштабу відповідно до смислових установок та інтерпретацій, що домінують у посланнях комунікаторів. З позицій комунікативістського підходу, який науковим співтовариством визначається як синтетичний, дискурс символічних ресурсів політичної влади позиціонується як знаково-символічна діяльність, що здійснюється у публічному просторі, під час якої реалізуються функції формування символічного владного ресурсу та дизайну ментальних структур суспільної свідомості відповідно до комунікативних стратегій [3]. Саме останній підхід дослідження комунікативних практик є, на нашу думку, найбільш продуктивним у вивченні ролі офіційних дискурсів у формуванні символічних ресурсів політичних режимів в Україні на регіональному рівні. В сучасній політичній науці проблема символічних ресурсів політичних режимів різних рівнів не знайшла належного вивчення, за винятком окремих досліджень С. Стоуна, Б. Розамонда, Дж. Чекеля, В. Гельмана. Метою нашої статті є визначення особливостей сукупності символічних ресурсів чернівецького регіонального політичного режиму.

У політологічному дослідницькому просторі артикульованими є дві площини вимірювання та оцінки політичних режимів, які формуються і функціонують на іншому, ніж національний, рівні політичних відносин – локальному та регіональному. Актуальність чіткого розмежування локального та регіонального рівнів політики визначається для України її адміністративно-територіальним поді-

лом, який і після проведення реформи децентралізації влади передбачає збереження регіонального рівня. У визначенні суті локального (міського) політичного режиму більшість науковців схиляється до стоунівського розуміння цього явища. Методологічні принципи концепції локального політичного режиму С. Стоуна сформульовані в руслі політичної економії, яка заперечує як ідеї прихильників плюралістичної теорії демократії стосовно здатності локальної влади самостійно виробляти та здійснювати політику, так і ідеї структуралістів щодо можливості економічних суб'єктів домінувати у виробленні політичного курсу в локальних спільнотах. Позиція Стоуна є ближчою до «золотої середини» [4, р. 2]. Дослідник метафорично визначає локальний політичний режим як «організм», що зв'язує інститути влади з оточуючим її середовищем: це «неформальна, однак відносно стабільна група з доступом до інституціоналізованих ресурсів, які дозволяють йому регулярно виконувати визначені ролі в ухваленні рішень» [5, р. 4]. Отже, (1) коло суб'єктів локального політичного режиму визначається функціонуючими на рівні конкретної спільноти суб'єктами політичного, економічного та громадянського полів; (2) характер влади локального політичного режиму є спроможністю діяти, а не «владою над» іншими чи відносинами соціального контролю [5, р. 229]. Важливим в оцінці суті локального політичного режиму є й розуміння того, що він формується не в усіх локальних спільнотах, оскільки взаємодія на рівні співпраці між політичними та економічними суб'єктами локального рівня є бажаною, але не обов'язковою чи неминучою. Існування такої співпраці вказує на високу імовірність виникнення локального політичного режиму, однак для його ствердження та відтворення в політичному часі необхідними є консенсус між суб'єктами режиму, основою якого стає постійна взаємодія між ними та структурування економічних ресурсів.

Для оцінки сучасних політичних процесів в Україні особливо важливою є позиція науковця, яка вказує на можливість існування ефективного політичного режиму на локальному рівні в ситуації відсутності консенсусу з приводу політичних цінностей (відсутність консенсусу щодо цінностей не виключає внутрішньої динаміки політичної коаліції [6, р. 5]). Однак локальний політичний режим не може існувати та виконувати свої функції в ситуації відсутності

консенсусу щодо існуючої структури економічних ресурсів. Саме ресурси, які контролюються бізнесом, перетворюють економічних суб'єктів на ключових учасників у політичній коаліції [6, р. 7].

Визначення суті регіональних політичних режимів позначено більшим рівнем варіативності та наукових інтерпретацій, що, на нашу думку, пов'язано з різним функціональним навантаженням категорії «регіон» у політичному процесі різних держав. Так, у федеративних державах «регіон» є відображенням рівня суб'єктів федерації, які наділені чітко визначеними політичними повноваженнями та функціями в рамках політичного поля суб'єкта. Тож політичний режим на рівні регіону як суб'єкта федерації є фактично «обов'язковим» явищем. Натомість потенціал виникнення регіональних режимів в унітарних державах пов'язаний з низкою інших чинників, які потребують специфічного дослідницького інструментарію. Зокрема, пояснюючи, чому регіональні політичні режими в унітарних державах швидше виникають у рамках «історичних територій», збережених та відтворюваних соціальною пам'яттю не тільки як факт, а й на рівні соціальних практик, що знаходять відображення в політичних практиках населення регіону, або те, чому прикордонне розташування регіону в унітарній державі прискорює виникнення регіонального політичного режиму, можна використати, по-перше, дві принципові методологічні позиції С. Стоуна, розроблені для дослідження локальних політичних режимів. Зокрема, регіональний політичний режим, подібно до локального, формується не в усіх регіональних спільнотах, а для його ствердження та відтворення необхідними є консенсус між суб'єктами режиму щодо структурування економічних ресурсів. Так само, подібно до локального, регіональний політичний режим може існувати в ситуації відсутності консенсусу з приводу політичних цінностей, однак не може функціонувати за відсутності консенсусу щодо існуючої структури економічних ресурсів. По-друге, стосовно регіональних політичних режимів можуть бути використані окремі методологічні принципи вивчення політичних режимів національного рівня. Так, послуговуючись визначенням політичного режиму Г. О'Доннелла та Ф. Шміттєра, які розуміють політичний режим як сукупність явних і прихованих моделей, що визначають форми і канали доступу до провідних урядових посад,

характеристики акторів та стратегії, що використовуються ними [7], спрямовують дослідницький інтерес до вивчення сукупності ресурсів не окремих суб'єктів регіонального політичного режиму, а режиму в цілому. Одним з таких ресурсів є символічні ресурси, які можуть формуватися паралельно процесу утворення самого режиму або генеруватися на рівні суб'єктів уже функціонуючого регіонального режиму.

Символічні ресурси регіональних політичних режимів функціонально застосовуються самим режимом у площині ідентифікації/самоідентифікації режиму та у площині самопозиціонування в системі центр-периферійних відносин. Символічні ресурси, функціонально пов'язані з ідентифікацією, покликані консолідувати регіональну спільноту та легітимізувати політичні практики й взаємодію між основними суб'єктами режиму в масовій політичній свідомості. Символічні ресурси, які є відображенням зв'язку між регіональною спільнотою та національним політичним простором, формуються в процесі осмислення зв'язку між ними в історичному, культурному та політичному аспектах. Сформовані таким чином символічні ресурси регіональних політичних режимів дозволяють їм маркувати свої просторові межі, створювати певний образ та позиціонувати регіональний політичний режим у хронополітичному сенсі (минуле – теперішнє – майбутнє). У цьому контексті важливо відокремлювати регіональні політичні символи та символи локального політичного режиму, основна різниця між якими полягає в тому, що останні є більш динамічно утворюваними та більшою мірою зорієнтованими на встановлення емоційного зв'язку з теперішнім та майбутнім локальної спільноти, тоді як регіональні політичні символи однаковою мірою актуалізують минуле, теперішнє та майбутнє.

Чернівецький регіональний політичний режим у процесах самоідентифікації та самопозиціонування доволі активно використовує власні символічні ресурси, серед усього комплексу яких варто виокремити декілька найважливіших: історична назва Чернівецької області (Буковина); міжетнічна толерантність; європейськість регіону. Проте детальний аналіз цих символічних ресурсів вказує на їх суперечливий характер. Не йдеться про те, що вони не виконують функцій легітимації та ідентифікації регіонального політичного режиму, маємо на увазі те, що в смисловій структурі кожного з них закладені потенційні

ризика, що мають нівелюватися, стосовно них мають обиратися такі «стратегії зображення, обґрунтування та виправдання», які сприйматимуться як «специфічна політична реальність в сенсі її функціонального значення для політичної легітимації» [8, s. 88].

В офіційному паспорті Чернівецької області зафіксовано, що вона була утворена 7 серпня 1940 р. шляхом об'єднання північної частини Буковини і Хотинського повіту Бессарабії [9]. На офіційному сайті Хотинської РДА під офіційною назвою району та його гербом записано «Буковина» [10], а у паспорті Хотинського району Хотинщина взагалі не позиціонується як частина історичної Бессарабії [11], так само, як в офіційному регіональному дискурсі не вживається цей топонім. В офіційному дискурсі Чернівецька ОДА здебільшого послуговується історичною назвою більшої частини Чернівецької області – «Буковина», яке позиціонується як тотожне назві області та активно використовується в офіційних документах. За даними офіційного сайту Чернівецької ОДА у 2012–2016 рр. використання історичної назви більшої частини Чернівецької області в офіційній інформації становило 3432 рази. Наприклад, у тексті «Регіональної угоди між Чернівецькою обласною державною адміністрацією, Чернівецькою обласною радою, Федерацією роботодавців Чернівецької області та Чернівецькою обласною радою профспілок на 2011–2012 рр.» йдеться про необхідність участі підприємств та організацій у регіональних, всеукраїнських і національних, міжнародних презентаційно-виставкових заходах «з метою популяризації іміджу Буковини» [12]. Наголосимо, що в ситуаціях транскордонної взаємодії Чернівецька область здебільшого окреслюється географічно більш точною назвою «Північна Буковина»: «У ході перемовин обговорювалися питання покращення співпраці між Чернівецькою областю та Румунією щодо промоції туристичних можливостей Північної та Південної Буковини» [13]. Сила впливу символічного ресурсу «Буковина» підсилюється його активним використанням у соціальному просторі регіону, адже ця назва широко використовується в назвах періодичних видань («Буковина», «Буковинське віче», «Букінфо», «Букнюз»), торгових марок («Буковина продукт», «Буковинка»), спортивних клубів (футбольний клуб «Буковина»), закладів освіти (Буковинський медичний університет). Отже, Чернівецький регіональний політичний

режим, попри певні нюанси, ототожнює назви «Чернівецька область» та «Буковина», що дозволяє більш вільно оперувати іншими символічними ресурсами, насамперед пов'язаними з історичним минулим.

До потужних символічних ресурсів чернівецького регіонального політичного режиму належить концепт «міжетнічна толерантність». Традиційним для офіційного дискурсу є позиціонування Буковини як регіону, «де панує міжнаціональна толерантність та міжетнічна злагода» [14]. У комунікативному просторі цей символічний ресурс наділяється функціями вироблення і реалізації ефективної регіональної політики («широко відома буковинська толерантність дозволить нам й надалі знаходити компроміси і приймати ефективні рішення» [15]) та окреслення перспектив розвитку регіону («значний потенціал, працьовитість мешканців краю, притаманна їм толерантність і громадська злагода відкривають великі перспективи для Буковини» [16]). Джерела символізації міжетнічної толерантності лежать в історичній ретроспективі австро-угорського періоду, який позиціонується як ситуація «політичного компромісу (так званої «рівноваги протиріч») та добросусідства на побутовому рівні» [17, с. 6].

Сучасна міжетнічна толерантність відтворюється на рівні взаємодії 75 % українців, 12,5 % румунів, 7,3 % молдаван та 5,2 % представників інших національностей, що проживають на території Чернівецької області [18]. Характеризуючи румунську етнічну меншину в структурі адміністративного поділу Чернівецької області, зауважимо, що частка румунів як найбільшої етнічної меншини в області в адміністративному регіональному центрі (м. Чернівці) є незначною та становить 3,26 % від загальної кількості мешканців міста [19]. Румунська меншина сконцентрована у чотирьох районах області. По-перше, у Герцаївському районі частка румун та тих, що визнають румунську мову рідною, становить 92,22 %, причому в адміністративному центрі району – м. Герца чисельно румун менше, ніж в цілому по району – 68,98 % [19]. Принагідно зауважимо, що Герцаївський район був утворений у складі Чернівецької області 1 жовтня 1940 р., у 1962 р. – ліквідований, а його територія увійшла до складу Глибочького району [20]. У грудні 1991 р. Герцаївський район було відновлено в складі Чернівецької області відповідною постановою Верховної Ради України [21]. Специфікою району є те, що він єдиний

на території Чернівецької області, який не межує з сільськими адміністративними одиницями, що мають інший етнічний склад (на заході район межує з Глибоцьким районом; на півночі і північному сході вздовж р. Прут з Новоселицьким районом та м. Чернівці; на півдні – з Румунією) [20]. По-друге, у Глибоцькому районі частка румунів становить 40,10 %, однак у шести сільських радах етнічні румуни становлять понад 90 % населення (Багринівська, Волоківська, Йорданештська, Карапчівська, Купська, Синьовецька) [19]. Специфікою позначений етнічний склад у межах Опришенської сільради, в якій проживає 8,63 % румун, проте в с. Опришени – 94,93 %, а в с. Слобідка – 6,26 %. По-третє, у Новоселицькому районі проживає 9,3 % румунів, переважно в Боянівській (60,97 %) та Магальській (40,57 %) сільрадах; 54,70 % мешканців Новоселицького району позиціонують себе як молдавани [19]. Зауважимо, що специфікою Новоселицького району є поєднання моноетнічних українських та моноетнічних молдовських сіл. По-четверте, у Сторожинецькому районі проживає 35,40 % румунів, які сконцентровані у смт Красноільськ та 6 сільрадах (Верхньопетрівецька, Їжівська, Чудейська, Нижньопетрівецька, Ропчанська, Черешська), в яких кількісно румунська етнічна група становить від 71,25 % до 97,59 % [22; 23].

Концентрація румунської національної меншини в Герцаївському районі, населення якого не комунікує на рівні сільських громад з українськими за етнічним складом громадами, відображає потенційні ризики концепту «міжетнічна толерантність», оскільки, по-перше, така ситуація «консервує» етнічну структуру населення району та орієнтує на розвиток усього комплексу соціально-економічних (насамперед, торговельні контакти), побутових (шлюби), культурних зв'язків (фестивалі, навчання, інформаційний простір) з громадами сусідньої Румунії; по-друге, сприяє етнізації місцевого бізнесу, який подекуди набуває напівлегальних форм. Так, спроби перешкодити ввезенню автомобілів з іноземними номерами, їх реєстрації особами, що мають громадянство України та Румунії (автомобіль завозиться нерезидентом – за румунським паспортом, а його використання здійснюється тією самою особою, але вже у статусі резидента – за паспортом громадянина України), спровокували формування у румунській спільноті оцінок регіонального політичного режиму як антирумунського. Найбільш повно позиція

румунської громади сконцентрована у позиції очільника ГО «Патріотична громада Буковини» І. Жижицяна, який на своїй сторінці у соціальній мережі написав: «Щурі тікають із тонучого корабля. Патріотично налаштовані правоохоронці повідомили, що голова облради Іван Мунтян, який вчора засудив нашу сьогоднішню акцію, поїхав у «термінове відрядження». Перший заступник губернатора Володимир Куліш намагався «злягти на лікарняний», вожді кулявлобів не відпустили. Тому довелося НАПИСАТИ ЗАЯВУ НА ЗВІЛЬНЕННЯ (враховуючи хворе серце – мудрий вчинок). Володимире Івановичу, румуни Буковини кажуть, що у даній ситуації цей «копняк під зад – це крок вперед». Губернатор бідкається, ще не готовий капітулювати – дождем!!! Начальник митниці Микола Салагор підготував на нашу акцію провокації. ... У зв'язку із вищенаведеним, враховуючи, що із губернатором ми і так не збирались зустрічатись, пропоную учасникам акції із сільських районів прямувати прямо до КПП «Порубне», а тим, хто проживає у м. Чернівцях, – зібратися на Театральній площі і колоною автомобілів вирушити до митного пункту. Для правоохоронців додатково інформую – члени ГО «Патріотичної Громади Буковини» не збираються перекривати міжнародну трасу, у ГО «Автомайдану» можуть раптово зламатись одразу усі автомобілі. Шановні кулявлоби, на КПП «Порубне» по переду нас – буде ваша відставка, по заду – Румунія. Вибір за вами...» [24]. Тож регіональний політичний режим вимушений був реагувати на таке «нетолерантне» ставлення до румунської громади краю, обираючи між status quo в питанні завезення автомобілів та знищенням символічного ресурсу регіонального політичного режиму, відображеного у концепті «міжетнічної толерантності». Вибір був здійснений на користь збереження в структурі символічних ресурсів режиму концепту «міжетнічна толерантність».

Підтримка міжетнічної толерантності як символічного ресурсу чернівецького локального політичного режиму здійснюється на інституціональному рівні. По-перше, у структурі Чернівецької обласної державної адміністрації в структурі управління культури функціонує відділ з питань охорони культурної спадщини, національностей та релігії з однією посадою головного спеціаліста в справах національностей (для прикладу, відділ планування, фінан-

сово-господарського забезпечення, бухгалтерського обліку цього ж управління передбачає 4 штатні одиниці) [25].

По-друге, Чернівецькою ОДА реалізується обласна «Програма підтримки національно-культурних товариств Чернівецької області та української діаспори на 2013–2015 роки» [26], метою якої є «взаємозбагачення культур етнічних громад області та оптимального співвідношення інтересів титульної нації та національних меншин, що сприятиме консолідації українського суспільства» [26]. На нашу думку, символізація міжетнічної толерантності призвела до того, що регіональний етнонаціональний простір розуміється і позиціонується в рамках цієї програми як однорідний. Однак, послуговуючись такими індикаторами, як актуалізація етнічності, громадянська ідентичність, індивідуальна соціальна мобільність, можна стверджувати, що в ньому існують достатньо чітко окреслені фрагменти (групи): (1) успішно інтегровані – характеризується стійкою українською громадянською ідентичністю, орієнтацією на індивідуальну соціальну мобільність без огляду на етнічну громаду та актуалізацією етнічності виключно в культурному просторі, тоді як політичний та соціально-економічний простір для цієї групи ототожнюється з українським простором у громадянському сенсі, не наполягає на публічному визнанні себе як представника національної меншини; (2) інтегровані – характеризується тим, що в ньому не заперечується українська громадянська ідентичність, її представники активно практикують етнокультурну ідентичність, вимагають від Української держави ставитися до них як до представників національних меншин, етнічність використовують як ресурс соціальної мобільності та, як правило, є найбільш активними учасниками національно-культурних товариств; (3) недостатньо інтегровані – характеризується недостатньою громадянською ідентичністю, коли етнічна ідентичність завжди превалує та є більш значимою, ніж громадянська; неактивним використанням етнічності як індивідуальної характеристики як на рівні політичної практики, так і на рівні політичних переконань; орієнтацією на мобільність в рамках етнічної громади; (4) неінтегровані – характеризується тим, що громадянська ідентичність серед належних до неї не визначена; сформованою реакцією на ситуативну/мобілізаційну актуалізацію етнічної ідентичності в усіх суспільних сферах; майже повним виключен-

ням з українського комунікативного простору, потенційною можливістю виховання «ізольованого покоління». Окреслена внутрішня структура простору етнонаціональних меншин Чернівецької області вказує на те, що смисли такого символічного ресурсу регіонального політичного режиму мають бути оновлені. На рівні регіональних програм, спрямованих на підтримку етнонаціональних меншин, має відбутися визначення цільових аудиторій на рівні румунської громади Чернівецької області, які потребують різного акцентування смислів міжетнічної толерантності.

По-третє, інструментом відтворення смислів символічного наповнення міжетнічної толерантності є спеціалізована консультативно-дорадча структура при Чернівецькій обласній державній адміністрації – Регіональна рада з питань етнонаціональної політики. Створена у 2006 р. з метою вироблення «пропозицій щодо сприяння формуванню та реалізації державної етнонаціональної політики в регіоні, спрямованої на збереження громадянської злагоди в суспільстві, гармонізації міжнаціональних відносин, консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також щодо розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин Чернівецької області» [27], до часу появи Указу Президента України від 2 квітня 2010 р. № 488/2010 «Про ліквідацію Ради з питань етнонаціональної політики» нею було проведено два засідання, а після його появи і так не дуже активна роботи ради була фактично припинена.

На нашу думку, інституціональні інструменти підтримки міжетнічної толерантності як символічного ресурсу чернівецького локального політичного режиму мають бути спрямовані на встановлення чіткого зв'язку між етнічною та громадянською ідентичністю. Найбільш показовим зрізом міжетнічної толерантності є рівень володіння державною мовою. З 472 загальноосвітніх навчальних закладів, у яких 10 і більше випускників не перейшли поріг «склав /не склав», частка навчальних закладів Чернівецької області становила 15,18 % (Розраховано за: [28]), які компактно сконцентровані на територіях проживання етнонаціональних меншин. Такі результати вказують на те, що на території Чернівецької області поступово формується «ізольоване покоління», для якого громадянська ідентифікація з українською нацією в політичному

сенсі не інтерпретується як необхідність та цінність, а змісли між-етнічної толерантності спотворюються та стають незначимими. У дорослому житті це перетворюється на виключення з соціального, економічного, культурного та політичного простору, що існує поза громадою, та формування споживацького інтересу до економічних ресурсів регіонального політичного режиму та держави, які оцінюються меншиною як такі, що повинні забезпечувати функціонування етнонаціональної меншини. На нашу думку, необхідність підвищення якості викладання української мови як державної в середніх навчальних закладах, в яких навчання відбувається мовою національних меншин, повинно супроводжуватися інформацією про залежність між мовними навичками та соціальною і політичною спроможністю в рамках регіонального і державного просторів.

Сьогодні одним з найбільш динамічно утворюваних та живаних символів чернівецького регіонального політичного режиму є символи євроінтеграційного шерегу, які поширюються в регіональній політичній свідомості за допомогою низки ідеологем. По-перше, в офіційному медійному дискурсі наголошується, що регіон не тільки історично й географічно є європейським, він ментально – європейський, адже «протягом 143 років австрійської доби розвиток Чернівців і Буковини ... здійснювався ... з використанням кращого в Європі досвіду розбудови та облаштування багатонаціональної імперії Габсбургів. Цей підхід до створення на Буковині міні-моделі Європи був сто років тому талановито втілений на фронтоні Чернівецької філії австрійського «Ерсте Банку» – алегоричні фігури римських богів уособлювали поліетнічні території імперії. Зауважу, що Буковині вже тоді було відведено одну з центральних, ключових позицій» [29]; «Ми відчуваємо себе частиною Європи не лише географічно, а й ментально», засвідчуємо «спільність європейських цінностей» [30]; «Чернівецька область – екологічно чиста область, Європа в мініатюрі» [31]. По-друге, вказується, що саме Чернівецька область як регіон України «відновлює історичну роль Буковини (і Південної, і Північної) як регіонального інтегратора ідей та реальних механізмів продуктивної транскордонної співпраці на користь наших громад» [29]. У промовах офіційних осіб наголошується, що Буковина є надзвичайно важливим регіоном промислового, транскордонного і туристичного потенціалу, що «має свою

школу із транскордонного співробітництва, тому заслуговує на те, щоб її проблеми були почутими» [32]. По-третє, обґрунтовується, що Чернівецька область – це регіон з особливим статусом, що актуалізується та посилюється євроінтеграційними процесами. Геополітичне значення Чернівецької області для України визначається тим, що Чернівці і Буковина завжди були місцем діалогу між українським та європейськими народами, «тут творилася європейська політика, творилася нова Європа», Буковині «час повернути колишній статус. У цьому я бачу історичну місію нашого краю» [33]. Саме така інтерпретація змісту історичної місії краю дозволяла офіційно заявляти, що Буковина «сьогодні має всі підстави знову стати своєрідним взірцем розбудови регіональної складової європейської інтеграції» [29]. По-четверте, Чернівецький регіон на рівні офіційного дискурсу позиціонується як «більш проєвропейський», ніж інші регіони України, адже «нині тільки Буковина за рівнем свідомості, толерантності здатна очолити європейську ходу регіонів України до Європи, демонструючи приклад міжконфесійної злагоди та міжнаціонального спокою і терпимості» [33].

Отже, аналіз офіційного дискурсу засвідчує, що символи євроінтеграційного шерегу зорієнтовані на внутрішні особливості регіону з одночасним стимулюванням обговорення «хто ми в Європі?». Офіційний дискурс чернівецької регіональної влади достатньо чітко визначає найважливіші для регіонального політичного режиму маркери, які активно засвоюються і відтворюються масовою свідомістю. Отже, *Ми* (Чернівецька область) в Європі – це *раціоналісти* («Буковина намагається використати всі переваги, які надає сьгодні транскордонне співробітництво» [34]); *об'єкт для інвестицій* («Чернівецька область планує залучити кошти Єврокомісії для розвитку прикордонної інфраструктури» [34]); *потерпаємо від ...* («українські експортери мають не вигідні умови експорту на зовнішні ринки, особливо у країни ЄС», але «крайова влада знає проблеми експортерів, пропоную звертатися до нас. Ми вживатимемо усіх заходів для оптимізації вашої роботи» [35]); *зорієнтовані на співпрацю з країнами-сусідами, членами ЄС* («Наші спільні (між Україною та Румунією – *Н.Р.*) першочергові завдання – це викори-

стання потенціалу співпраці в економічній площині, соціальній та освітньо-культурній» [29])

Для позиціонування *Ми в Європі* в офіційному регіональному медійному дискурсі використовується багатофакторна модель, для якої характерними є актуалізація подієвих маркерів, пов'язаних з процесами реалізації великих регіональних проєктів та акцентування на стратегічному та геополітичному статусах Чернівецького регіону. Варто вказати на те, що в офіційному регіональному євроінтеграційному дискурсі у Чернівецькій області образ Європейського Союзу конкретизується насамперед через можливості економічного характеру: «відкриваються нові можливості для залучення коштів на розвиток найрізноманітніших галузей» [34], тоді як усі інші характеристики ЄС як нового типу соціальності для України взагалі не згадуються.

Отже, символічні ресурси активно використовуються чернівецьким регіональним політичним режимом з метою його ідентифікації у внутрішньополітичному та зовнішньополітичному просторі. Тією чи іншою мірою усі три проаналізовані символічні ресурси – Буковина як історична назва регіону, концепт «міжетнічна толерантність» та європейськість – виконували функції консолідації регіональної спільноти та легітимації режиму. Особливістю символічних ресурсів чернівецького регіонального політичного режиму є те, що за їх допомогою регіональна влада здатна апелювати до минулого і майбутнього і стверджуватися в теперішній політичній площині. Найбільше суперечностей закладено в рамках такого символічного ресурсу, як «міжетнічна толерантність», що пов'язано з обранням владою стратегії невтручання (стороннього спостерігача) в процеси управління етнопонаціональними відносинами на території Чернівецької області.

1. Political as Text and Talk: Approaches to political discourse / Ed. by P. Chilton, C. Schaffner. – Philadelphia: John Benjamins North America, 2002. – 498 p.

2. Rosamond B. The comparative study of European politics: a distinctively European field of political science? / B. Rosamond // Perspectives on Europe. – 2013. – Vol. 43(1). – P. 72–78.

3. Checkel J.T. Social construction and integration / J. Checkel // *Journal of Europe and Public Policy*. – 1999. – Vol, 6 (4), special issue. – P. 545–560.
4. Stone C. N. Urban regimes and the capacity to govern: A political economy approach / C. N. Stone // *Journal of Urban Affairs*. – 1993. – Vol. 15. – P. 1–28.
5. Stone C.N. The politics of urban development / C.N. Stone, H.T. Sanders. – Lawrence: University Press of Kansas, 1987. – 292 p.
6. Stone C.N. Regime politics: Governing Atlanta, 1946–1988 / C.N. Stone. – Lawrence: University Press of Kansas, 19897 – 328 p.
7. O'Donnell G. Transitions from Authoritarian Rule: Prospects for Democracy / G. O'Donnell, Ph. Schmitter, L. Whitehead. – Baltimore, L: Johns Hopkins University Press, 1986. – 710 p.
8. Sarcinelli U. Symbolische Politik. – Opladen: Westdeutscher Verlag, 1987. – 301 S.
9. Паспорт Чернівецької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bukoda.gov.ua/sites/default/files/P/Pasport2015/Oblast/Pasport_new.pdf
10. Офіційний сайт Хотинської державної районної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khotyn.bukoda.gov.ua/>
11. Паспорт Хотинського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukoda.gov.ua/page/chernivetska-oblast-0>
12. Регіональна угода між Чернівецькою обласною державною адміністрацією, Чернівецькою обласною радою, Федерацією роботодавців Чернівецької області та Чернівецькою обласною радою профспілок на 2011–2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukoda.gov.ua/page/regionalna-ugoda>
13. Чернівецька область та Румунія розробляють спільні плани у туристичній галузі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukoda.gov.ua/news/chernivetska-oblast-ta-rumuniya-rozroblyayut-spilni-plani-u-turistichnii-galuzi>
14. Представники крайової та міської влади провели робочу зустріч з міністром-делегатом з питань румунів звідусіль Міністерства закордонних справ Румунії Даном Стоенеску [1.04.2016] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukoda.gov.ua/news/predstavniki-kraiovoi-ta-miskoi-vladi-proveli-robochu-zustrich-z-ministrom-delegatom-z-pitan-rumuniv-zvidusil-ministerstva-zakordonnih-sprav-rumunii-danom-stoenesku>
15. Привітання голови Обласної державної адміністрації Олександра Фищука з нагоди відзначення 97-ї річниці Буковинського віча [03.11.2015] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukoda.gov.ua/news/privitannya-golovi-oblasnoi-derzhavnoi-administratsii-oleksandra-fishchuka-z-nagodi-vidznachenn>
16. Звернення голови Обласної державної адміністрації Олександра Фищука з нагоди 75-річчя утворення Чернівецької області [07.08.2015] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukoda.gov.ua/news/zvernennya-golovi-oblasnoi-derzhavnoi-administratsii-oleksandra-fishchuka-z-nagodi-75-richchya>
17. Прокопович Е. Кінець австрійського панування в Буковині / Еріх Прокопович; / [пер. з нім.]. – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – 80 с.

18. Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>

19. Перепис населення. Національний склад населення, мовні ознаки, громадянство. Національність та мовні ознаки. 19A050501_02_073. Розподіл населення за рідною мовою, Чернівецька область (1, 2, 3, 4) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Database/Census/databasetree_uk.asp

20. Довідка про Герцаївський район [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hertza.oda.cv.ua/page/dovidka-pro-gertsaiivskii-raion>

21. Про утворення Герцаївського району Чернівецької області. Постанова Верховної Ради України від 06.12.1991 №1942/12 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 113.

22. Розподіл населення за рідною мовою, Чернівецька область (у % до загальної чисельності населення) – Регіон, Рік, Вказали у якості рідної мову «румунська» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Database/Census/databasetree_uk.asp

23. Розподіл населення за рідною мовою, Чернівецька область (у % до загальної чисельності населення) – Регіон, Рік, Вказали у якості рідної мову «молдовська» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Database/Census/databasetree_uk.asp

24. Протести: Дорогу до митного посту в Порубному таки перекрили [2 лютого 2016] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fakty.cv.ua/protesty-dorohu-do-mytnoho-postu-v-porubnomu-taky-perekryly/>

25. Про управління. Структура підрозділу / Управління культури Чернівецької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buktour.com.ua/about.php?id=1>

26. Програма підтримки національно-культурних товариств Чернівецької області та української діаспори на 2013–2015 роки. Затверджено Рішенням Чернівецької обласної ради від 14 березня 2013 р. № 16-14-13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oblrada.cv.ua/document/regional_program/

27. Положення про регіональну раду з питань етнонаціональної політики / Чернівецька обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.cv.ua/page/regionalna-rada-z-pitanetnonatsionalnoi-politiki-0>

28. Загальноосвітні навчальні заклади, десять або більше випускників яких не подолали поріг «склав/не склав» зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури в 2015 році (станом на 10 липня 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://testportal.gov.ua/analytyka/>

29. Тези виступу Голови Чернівецької обласної державної адміністрації М. Папієва на засіданні круглого столу «Буковинський діалог – 2011» [Елек-

тронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.cv.ua/old/index.php?option=com_content&task=view&id=11320&Itemid=145

30. Михайло Папів ініціюватиме патрунування регіонів України країнами Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.cv.ua/old/index.php?option=com_content&task=view&id=17511&Itemid=145

31. Якщо б євроінтеграція відбувалася за регіональним принципом, то Буковина була б першою серед інших регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.cv.ua/old/index.php?option=com_content&task=view&id=18280&Itemid=145

32. Політика транскордонної співпраці має будуватися, виходячи з інтересів регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.cv.ua/old/index.php?option=com_content&task=view&id=11564&Itemid=145

33. Буковина здатна очолити європейську ходу регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.cv.ua/old/index.php?option=com_content&task=view&id=12603&Itemid=145

34. Михайло Гайнічеру: враховуючи значний потенціал Буковини, можна розраховувати на залучення коштів Європейського Союзу для розвитку інфраструктури області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.cv.ua/old/index.php?option=com_content&task=view&id=9373&Itemid=145

35. Михайло Гайнічеру взяв участь у відкритті семінару «експортна підтримка українських підприємств на ринках ЄС та третіх країнах» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.cv.ua/old/index.php?option=com_content&task=view&id=9058&Itemid=145